

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna šteč. L. 15.-
Naročnina: Mesečna L. 65.-
Za inozemstvo mesečno L. 95.-
Pošt. štev. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 40

Gorica - Trst, 1. oktobra 1948

Izhaja vsak petek

Moderna tlaka

Komunistični izkoriščevalci so kot prvo vizilo slovenskega naroda ustavo, ki izrecno prepoveduje stavko. Rdeči valjčki so dopovedali, da je v »socialistični« državi stavka nepotrebna, še več, da je stavka, ki je v nekomunističnih državah najpriljubnejše komunistično orožje, reakcionaren in protiljudski pojav. Na ta način so komunistični prvaki potisnili slovenskega delavca za par sto let nazaj in ga pretvorili v brezpravno rajo, brez možnosti, da si s stavko pribori boljše delovne pogoje in večjo plačo.

Pa ne samo to! Komunistični zajedavci so uvedli norme, tekmovanja, udarništvo itd. z namenom, da delovnega človeka duševno otropijo in telesno do kraja izčrpajo. Gonja je taka, da delovni človek danes gara kot črna živina od jutra do mraka. Vse delo se vrši samo še v akordu. Izmišlili so si »udarnike« in »heroje dela«, to je take ljudi, ki v svoji zaslepljenosti še vedno verjamejo komunistični propagandi in mislijo, da bo njihovo nadčloveško delo res povečalo njihovo in narodno blagostanje. In za tako garanje dobijo udarniki pismena priznanja, rdeče zastavice, kovinske značke itd., pri tem pa delavčevu telo vedno bolj hira.

V svoji zlobi si rdeči mogotci izmišljajo vedno nove načrte za izmuzgavanje. Sem spada tekmovanje in »prostovoljno« delo. Vse za Tita! Vse za komunistično partijo! Ubogo rajo delijo na delavske brigade, stavijo pod komando izkušene krvose in hajd na delo! Vse se dela brezplačno; za plačilo dobiš rdečo zastavico ali kovinsko značko, pisali bodo o tebi in naslikali te bodo v časopisih — modernega tlačana.

To se ne dogaja enkrat na mesec, niti enkrat na teden, temveč skoraj vsak dan na vseh mogočih gradiliščih, tako da se ubogim ljudem že v glavi meša, ker ne vedo več kam in kdaj morajo iti »prostovoljno« delat. Časa za počitek ni več.

Komunistična propaganda hiti zatirati, da se dela za skupnost, za skupno blagostanje. Komunistični žreci smehtljaje razlagajo, da je to nov socialistični red, ljudska demokracija. Sopotniki modrujejo: stara Jugoslavija je bila v vsakem pogledu zaostala država, fašistični okupatorji so uničili še ono malo, kar je ostalo, zato je čisto prav, da »se« grade ceste, železnice, mostovi itd. Cimprej »se« bo naredilo, temprej »se« bo lepo in srečno živelo. In ker je država sedaj revna, se spodobijo, da »se« dela zastonj.

Komunistični partiji je potrebna tlaka slovenskega ljudstva zato, da lahko plačuje ogromni aparat državnih namočencev, ki ga je zumetničena komunistična uprava ustvarila iz večinoma nespodobnih in neukih partijcev. Vzdrževati mora velikanski policijski stroj in OZNO, skrbi za vojsko v obsegu, ki ga Jugoslavija do sedaj še ni poznala, plačuje komunistične agente v inozemstvu, pošilja orožje in strelivo komu-

KMETJE, DELAVCI, IZOBRAŽENCI!

V »Demokraciji« ste čitali o kulturno-izobraževalnem društvu »Napredek« in o svobodnem sindikatu. Vprašanje kulturne izobrazbe prepustim spretnejšim glavam, medtem ko bi vam rad čisto na kratko in preprosto — po domače, kakor pravimó — povedal nekaj demokratičnih misli o socialni zaščiti ročnih in umskih delavcev pred izkoriščanjem s strani kapitala.

Morda porečete: »Kaj nas boš s tem gnivil, saj o tem so nam polna ušesa. Že leta in leta nam o tem trobijo na tako imenovanih »masovnih sestankih«, — izkoriščanja je pa vedno več, tu in preko železnega zastora. Povsod samó hrepenenje po oblasti, prave socialne zaštite pa nikjer.«

To je v celoti res. Ne vprašamo se pa, kdo je tega stanja kriv in kje so pravi vzroki te bolezn. Zato pa, čeprav mi zamerite, bom le nekaj povedal, kar mi leži na srcu.

Vsak dan nešteto krat slišimo besedo: kapital, kapitalist, socialist, komunist, kolektivizacija in nacionalizacija in podobno tujo jezikovno in idejno navlako. Tjajdan ponavljamo te besede kot brbljava papiga. Večina se verjetno niti ne vpraša, kaj je vsebina teh besed. Če n. pr. slišijo besedo »kapital« in »kapitalist«, si nehoté mislijo »separ« — »oderuh«, ali kaj podobnega. Če pa podrobno razčlenimo praktični pomen teh besed in izluščimo jedro, potem ugotovimo, da se te besede tako prepletajo druga v drugo, da v praktičnem življenju ne opazimo nikake razlike. Na primer komunizem, kolektivizacija je enako kot državi ni kapitalizem. Tu ni prav nobene razlike, če izvajamo osebo kapitalista samega, ki se v drugem primeru spremeni v komisarja ali kaj podobnega.

Kaj boš nacionaliziral ali podražil, če nič ni. Podražavi torej lahko le kapital — imovino. Oba — kapitalist in komunist — zbirata kapital — imovino. Prvi kakor drugi ga skuša z izkoriščanjem delavne sile povečati, da utrdi svojo oblast in svoje blagostanje. Šele v drugi vrsti stoji tisti, ki s svojim delom gradi kapital. Prišli smo celo tako daleč, da skuša vodja kolektiva (komunistični komisar) izrabiti do skrajnosti delovno silo s tako imenovanim udarniškim delom. Udarniško delo je tipični primer socialnega izkoriščanja. Kapitalist in komunist izkoriščata delovno silo — to je: delavca. Neke razlike pa je le med načinom izkoriščanja enega in drugega. Kapitalist je bolj odkrit izkoriščevalec. Pove ti v obraz: za toliko bom kupil tvojo delovno silo. Kolektivist pa delavca izkorišča na bolj zvit in prekan način. Pripoveduje mu, da gre njegovo udarniško delo v korist srečnejše bodočnosti — za srečno bodočnost njegovih otrok. Uspeha pa seveda nikjer. Le prazni poizkusi na delavčevi koži od leta do leta, desetletja, vse življenja. V tej življenjski borbi med dvema izkoriščevalcema — kapitalistom in partijskim kolektivistom — pa trpi in gara uboga

nistom v Grčijo, Italijo in Avstrijo, pripravljajo v tujih državah komunistične revolucije in državljanske vojne in končno rdeče plemstvo v Jugoslaviji živi najrazkosnejše življenje.

Komunistična partija ne trpi svobode, človek mora biti njen stalen tlačan. Zato je komunistu moderna tlaka potrebna in nujna.

človeška para.

Tako smo ugotovili, da prav za prav ni nikake razlike med kapitalizmom-zasebnikom in kapitalizmom-državo. Oba namreč izkoriščata do skrajnosti delovno silo, to je delavca. Nehote se vprašamo, ali je na svetu sploh pravica? Težko vprašanje. In vendar bomo odgovorili z »DA«! Je, toda spi v nas samih. Preveč smo leni, da bi se zbudili in spoznali, da smo prav za prav sužnji naše duševne lenobe. Kapital — podraževanje — socialna pravičnost, vse to so zelo lepe in globoke besede. Toda kakor izkoriščamo kapital, da s njim uslužimo delovno silo, — človeka, to je nas same, — prav tako v svoji nevednosti, ponosu in egoizmu spreminimo tudi podraževanje v bedast sistem izkoriščanja. Beseda kapital je sama na sebi čisto nedolžna. Mi smo jo zlorabili in ji dali čuden prizvok in pomen. Kapital je postal gospodar človeka, namesto da bi človek bil gospodar kapitala. V tem je bistvo izkoriščanja. Za pravo socialno življenje ne potrebujemo le mrzlih kapitalov in velikih državnih podjetij, pač pa potrebujemo predvsem globoko socialno vzgojo. Ko bomo razumeli, da se izkoriščanje redi in rase na naši socialni nevednosti, na hudobi ter pomanjkanju prave moralne vzgoje, bomo šele spoznali, da smo živeli v temi naših predsotkov.

Če se hočemo socialno in moralno poboljšati, se moramo najprej otresti naših najhujših notranjih sovražnikov. Ni dovolj, da zamenjamo črno srjaco z rdečo in narobe, ali ime stranke, potrebno je predvsem, da se nepretrgoma socialno in moralno vzgajamo. Iz mrzlih strojev moramo spet postati čustveni in moralni ljudje. Zato je potrebno, da se združimo in ustanovimo organizacijo, ki se bo borila proti izkoriščanju, naj to izkoriščanje prihaja od koder koli. Taka delavska organizacija nam je potrebna kot zrak in vsakdanji kruh. Naš trpeči narod je izšel iz dveh svetovnih vojn in iz kr-

vave revolucije uničen bolj moralno kot materialno — zato mu moramo spet naravnati hrbenico s krepko moralno in socialno vzgojo, da se opomore od pijanosti utopističnih zablod, laži in prevar, s katerimi so ga pitali — na žalost brezštevili — »ODREŠENIKI«.

Vprašujemo se fatalistično: Bo ali ne bo tretje svetovne vojne? V ozračju sedanje vzgoje lahko določeno odgovorimo — »BO«, ker so v duševnosti narodov, — po primere ni treba daleč, saj jih v Trstu kar mrgoli — dani vsi pogoji zanjo. Mi pa ne smemo stati prekrizanih rok ob strani, ker je v veliki meri od nas odvisen nadaljnji razvoj, če ne v svetu, vsaj na Svobodnem tržaškem ozemlju. Zato moramo čimprej ustanoviti krepko narodno organizacijo — sindikat, — ki ne sme imeti trhe opore le v prazni številni sili, temveč mora rasti iz naše zavesti. Program je izražen v nekaj besedah: moralna in socialna obnova Slovencev, Hrvatov in Srbov na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Zalostno in resnično! V prosvitljenem dvajsetem stoletju je na tem koščku slovenske zemlje narodnost še vedno glavni predmet, — kapital izkoriščanja. Zato mora biti naše delo usmerjeno tudi v pravcu narodnega preporoda. Doseči moramo enakopravnost in socialno pravičnost na vseh poljih javnega udejstvovanja.

Tako pojmujejo mi demokracijo svobodni sindikat. Njegova naloga ni politično spletkarjenje, temveč izvedba čim popolnejše socialne pravičnosti ter odločna borba proti vsakemu izkoriščanju!

Zaključil bom svoja kratka izvajanja z besedami našega goriškega slavčka: »Naš dom spet vstati mora — velik in prostora, da bo za vse prostora. Za brate vse iz severa in juga, to krasna bo za druga!«

Bratje, na delo tedaj, ker resnobi so dnevi, a delo in trud nam nebo blagoslovil!

Demokrat

ZAHTEVAMO SLOVENSKO ŠOLO V LOČNIKU

Naš tozadevni članek v zadnji številki je vzbudil veliko zanimanje. Bodi že vendar konec večnemu zavlačevanju z obljubami in izgovori. Zahtevamo, da se v demokratični Italiji popravi krivica, ki nam jo je storil fašizem, ko je moral naš narod dvajset let plačevati davke, da nam je fašizem potujčeval otroke. To naj si zapomnijo vsi tisti italijanski šovinisti, ki trdijo, da mora Italija plačevati slovenske učitelje. Če jih plačuje, jemlje od davkov, ki jih Slovenci plačujemo občinam in državi, ne da bi imeli druge posebne koristi. Sicer pa saj smo mi Slovenci dvajset let plačevali davke, da je fašizem nameščal italijanske učitelje, ki so naše otroke raznorodovali in jih tudi zasramovali. Italija, ne da za slovenske šole niti vinarja od svojega, ker so Slovenci dobro obloženi z davki in so tudi upniki za dvajset let plačnega davka. Bilo nas je takrat vsaj pol milijona! Sužnji pa ne bomo več in se ne bomo pustili raznorodovati. Zato zahtevamo to, kar nam pritiče po naravi

in po italijanski ustavi.

Stariše iz Ločnika na pozivamo, naj odločno zahtevajo za svoje otroke slovensko šolo. Nihče naj ne omahuje, nihče naj se ne pusti žaliti ali plašiti z grožnjami; prav tako odklonite tudi nagovarjanja, naj otroci posejajo raje italijansko šolo. Vsak tak primer naj prizadeti javijo v uredništvo, da bomo nastopili na pristojnem mestu. V slovenskih šolah se poučuje tudi italijanski jezik, zato smo ponosni, da bodo naši otroci imeli prednost, ker bodo znali dva jezika. Tistim pa, tako v Ločniku, kakor v Gorici in drugod, ki ne čutijo sramote, ko potuhnjeno skrivajo svoj materin jezik in ga zaničujejo, ter pustijo, da se njihovi otroci potujčijo, povemo v obraz, da so narodni odpadniki. Njihovi lastni otroci jim bodo to nekoč očitali in jih obsodili. Te dni bodo delili v slovenskih šolah dvojezična spričevala. Slovenske šole so torej uradno od države priznane in spričevala imajo enako veljavo, kakor tišča samo italijanska.

Na osnovne slov. šole - slov. zdravnike

Trst 29. 9. 1948

Bodočnost naroda je v rokah njegovega zdravega narajanja. Zato država ne skrbi samo za duhovni razvoj šolobveznih otrok, ampak je dolžna voditi nadzorstvo nad zdravjem teh otrok po šolskih zdravnikih. Po italijanski zakonodaji so to dolžnost vršili občinski zdravniki, ki so bili istočasno tudi šolski zdravniki. Kako so ti zdravniki opravljali to službo, o tem bi znali povedati starši šolobveznih otrok.

Danes Svobodno tržaško ozemlje ni več Italija in ti zakoni ne morejo priti v poštev za današnje razmere. Danes imajo Slovenci slovenske šole v mestu in na deželi, kar ni v skladu z italijansko-fašistično zakonodajo. Toda Svobodno tržaško ozemlje je samostojna državna tvorba. Zato morajo na slovenske osnovne šole priti slovenski šolski zdravniki, ki se znajo pogovoriti in sporazumeti z otrokom in starši v materinščini.

To je spoznala v zadnjem času tudi Zavezniška vojaška uprava za civilne zadeve (Public Health Office), ki je v mesecu juniju t. l. poslala tržaški občinski upravi ukrep za naročilom, naj imenuje slovenske šolske zdravnike na slovenskih osnovnih šolah. O tem ukrepu je bil obveščen Višji prosvetni urad za slovenske šole v Trstu v mesecu juniju tega leta.

Po razpredelnici Višjega prosvetnega urada bi slovenske osnovne šole v mestu potrebovale tri šolske zdravnike, okolica ravno tako tri, in sicer: en šolski zdravnik za Opčine, en šolski zdravnik za Dolino in Milje in en šolski zdravnik za občine Nabrežina, Zgonik in Repentabor.

Ta ukrep Zavezniške vojaške uprave leži že par mesecev nekje na tržaški občini in zamača čaka rešitve. Gospodje na občini nočejo imenovati slovenskih šolskih zdravnikov, ker takih zdravnikov ne marajo. Tem gospodom ne diši, kar je slovenskega. Zato se moramo sami pobrigati pri merodajnih oblasteh, da pridejo na slovenske osnovne šole slovenski šolski zdravniki. Pri tem imajo glavno besedo prizadeti starši šolobveznih otrok.

Občinske volitve na Goriškem

Kakor že znano se bodo občinske volitve v Gorici in v trinajstih drugih občinah goriške pokrajine, ki so bile določene za 5. sept., končno le vršile 31. oktobra. V soboto 1. t. m. je bil zadnji rok za predložitev kandidatnih list.

Slov. demokratska zveza v Gorici je kot za prvi rok tudi tokrat točno izvršila vse predpisane korake in pravočasno izročila svojo kandidatno listo na županstvo. Sedaj je treba počakati, da bo lista potrjena, kar se bo gotovo zgodilo v par dneh. V prihodnji številki bomo objavili kandidatno listo z volivnim pregledom vred. Somišljenike prosimo, da že sedaj začnejo z živahno volivno propagando. Uspeh ne sme izostati. Ko pišemo te vrstice, še ne vemo točno, koliko kandidatnih list je bilo vloženih, vsekakor pa najmanj deset. Zato korajžno na delo!

Od srede do srede

23. SEPTEMBRA: Iz Češkega »Združenja borcev za svobodo« so izključili prškega kardinala Berana, ker je komunističnega ministra, duhovna Ploharja, kaznoval zaradi nepokorščine proti cerkveni oblasti. — Prva plenarna seja glavne skupščine Združenih narodov v Parizu: zahodne države v posebni spomenici zahtevajo od Sovjetov, naj jasno povedo, kaj mislijo glede Berlina. — Arabci so ustanovili svojo vlado v Palestini. — 15. zvišanje delavskih plač v Franciji. — Bolgarija je znova zaprosila za sprejem v Organizacijo ZN. — Višinski je na skupščini OZN silovito napadel zahodne sile ter namignil, da bi Sovjetska zveza ugnela zapustiti Združene narode. — Angleški zunanji minister Bevin poroča v parlamentu o obsežnih obrambnih ukrepih zaradi sedanje napetosti na svetu. — Dimitrov, Paukerjevo, Gotsvaldom itd. — Poveljnik komunističnih tolpa v Grčiji, Markos, je bil v zadnjih bojih ranjen.

24. SEPTEMBRA: Republikanski kandidat za predsednika USA Dewey je začel z volivnimi shodi, kjer zagotavlja, da se bo Amerika še naprej odločno borila za mir in svobodo vseh narodov sveta. — Ameriko poziva Anglijo in Francijo, naj nehata s plenitvijo nemških industrijskih naprav. — V Beogradu uradno zanikajo novice o atentatu na Tita, ki jo je — kakor dosti podobnih — razširila tržaška agencija ASTRA. — Odlog pokrajinskih volitev v Franciji iz strahu, da ne bi pri njih zmagal general De Gaulle. — Poljski vojaški odposlanec v Washingtonu je odstopil v protest proti policijski diktaturi in sovjetskemu nadzorstvu doma. — Na Češkem so uveljavili novi zakon za obrambo republike, ali bolje, za obrambo rdeče diktature. — Stanek ameriškega in angleškega zunanjega ministra v Parizu. — Začetek velikih vaj pomnožene in modernizirane angleške vojne mornarice v severnem Atlantiku. — V Argentini so odkrili zaroto, ki naj bi spravila s poti predsednika Perona in njegovo ženo. — Komunistični uporniki v Indoneziji se vdajajo vladnim četam. — Dveurna splošna protestna stavka v Franciji.

25. SEPTEMBRA: Markosova »vlada« zahteva, naj Združeni narodi razpravljajo o položaju v Grčiji. — V Atenah so obsodili na smrt komunističnega Kiorposu, ki je med rdečo revolucijo 1944 sam pobil 127 ljudi. — Ameriška vlada je v Sofiji protestirala proti bolgarskim kršitvam mirovne pogodbe, zlasti proti preganjanju opozicije. — Trst je iz Marshallovega načrta dobil novih 11 milijonov dolarjev za obnovo svojih industrij. — Sovjeti zahtevajo razpust vseh finskih strelskih društev. — Republikanski predsedniški kandidat v USA, Dewey obljublja, da bo v primeru svoje zmage izvedel veliko svetovno ofenzivo proti komunizmu. — Na sovjetskem področju v Nemčiji so začeli ustanavljati komunistično »ljudsko policijo«. — Aretacije in obsodbe protidržavnih elementov na Češkem.

26. SEPTEMBRA: Sovjetski odgovor na nedavno spomenico zahodnih držav glede Berlina. Sovjeti trdijo, da je nadaljevanje pogajanj odvisno od teh držav. — V USA so ustanovili »Svet svobodnih Čehov« za boj proti

Od srede
do srede

komunistični diktaturi doma. — Po dveh mesecih jalovih pogajanj v Moskvi so zahodne države sklenile berlinsko zadevo predložiti v obravnavanje Organizaciji združenih narodov. — V ameriško letalstvo bodo vpoklicali deset tisoč rezervnih častnikov na triletno službo.

27. SEPTEMBRA: Ameriška letala so v treh mesecih zapore nad Berlinom prepeljala tja nad 200.000 ton, to je, več ko 20.000 vagonov blaga. — Švica in Italija povabljeni v Mednarodno begunsko organizacijo IRO. — Sestane ob obrambnih ministrov zahodne zveze — Anglije, Francije, Belgije in Luksemburga — v Parizu. — Romunski veleposlanik v Trčiji odstopil. — Obe Titovi zbornici sta soglasno odobrili aretacijo bivših ministrov Žujeviča, Hebranga in Radosavljeviča. — Vojne ne bo, če bodo Amerikanci ostali v Berlinu, je izjavil ameriški vrhovni poveljnik v Nemčiji, general Clay. — Objava »Bele knjige«, v kateri Amerika, Anglija in Francija prikazujejo potek dvomesečnih pogajanj s Sovjeti in dokazujejo, da do sporazuma ni prišlo zgolj po krivdi Sovjetov, ki so igrali dvojno vlogo.

28. SEPTEMBRA: Nove sovjetske zahteve za omejitev letalskega prometa z Berlinom. — V Ženevi se je začel sestanek 22. držav za obnovo trgovine med vzhodno in zahodno Evropo. Udeležujejo se ga tudi Sovjeti. — Sovjeti so sklenili uvesti gospodarske sankcije proti Titu ter dati vso podporo »zvesti« Albani. — Francoski in belgijski zunanji ministri obtožujeta Sovjete na skupščini Združenih narodov. — Sovjetski tisk začneja hudo agitacijo za boj proti vsaki veri. — Trst ni izgubljen, Trst bo italijanski, je v rimskem parlamentu izjavil italijanski zunanji minister Sforza. Trstu je »treba pomagati do gospodarske samostojnosti, da bo lahko izpolnjeval svojo evropsko nalogo, zahteva vodja ameriške pomoči za Trst, Oskar Landi, v »New York Timesu«. Upravnik Marshallovega načrta Hoffman je objavil, da so deblokirali 6 milijard 400 milijonov lir za obnovo na Svobodnem tržaškem ozemlju. — Če bomo v svoji odločbi politiki vztrajni, potem vojne ne bo, je izjavil predsednik USA, Truman. — Sovjetski uradni zastopniki v USA obtoženi, da so že med vojno vohunili za atomskimi skrivnostmi. — Sovjetska zveza ne bo izstopila iz Združenih narodov, je izjavil njen zastopnik Višinski v Parizu. — Titova Jugoslavija je uradno odpovedala zastopstvo albanskih koristi v 16. državah, kjer Albanija ni imela svojih poslanikov. — Sovjeti dolže Finsko kršitve mirovne pogodbe, ker je bilo neke ustanovljeno društvo za streljanje v turčo.

29. SEPTEMBRA: Slovaška komunistična partija se je morala združiti s češko. — Napovedi o bližnji trgovinski pogodbi med Titom in Anglijo. — Vojni ministri zahodnih evropskih držav so sklenili ustanoviti skupno vojaško poveljstvo zaradi uspešnejše obrambe. — Zahodne velesile so tajniki Združenih narodov izročile vsaka svojo spomenico s predlogom, naj o berlinskem sporu odloča Varnostni svet OZN. — Titov zunanji minister Kardelj je na današnji seji skupščine Združenih narodov napadal zahodne zaveznike, zlasti Ameriko. — Stalin se ne bo niti ganil, če bodo svobodni narodi složni, je izjavil upravnik Marshallovega načrta, Hoffman. — Amerika zahteva od Sovjetov povračilo 11 milijard dolarjev, za kolikor je Sovjetija med vojno dobila od USA pomoči. — Na Češkem so odstavili 45 voditeljev sokolske organizacije.

Tisti, ki so napovedovali, da bo sedanje zasedanje Združenih narodov v Parizu burno in napeto, so dobili potrjeno takoj ob začetku, ko so Amerika, Velika Britanija in Francija svoj spor s Sovjetsko zvezo zaradi Berlina predložile v obravnavanje Varnostnemu svetu OZN.

Hkratu so v posebni »Beli knjigi« podale obračun o brezuspešnih, dva meseca trajajočih pogajanjih v Moskvi.

Iz tega dokumenta je razvidno, da je neuspeh v Moskvi in vse sedanje nevarne negotovosti na svetu kriva neodkritosrčna, dvojnična in hinavska sovjetska politika.

»Bela knjiga« in pa govor, ki ga je pretekel ponedeljek imel v Parizu angleški zunanji minister Bevin, predstavljata doslej najhujšo obtožbo sovjetske politike.

V uvodu razlaga »Bela knjiga«, kako je prišlo do sovjetske zapore v Berlinu, nato poroča o poteku tajnih pogajanj v Kremlju.

Stalinove izjave

2. avgusta je bil v Moskvi prvi sestanek med zastopniki zahodnih velesil in Stalinom. Ameriški veleposlanik Smith je označil položaj v Berlinu za izredno nevaren ter je pripomnil, da Sovjetska zveza najbrž ne namerava prisiliti zahodnih velesil, da zapuste Berlin.

Stalin je odgovoril, da Sovjetska zveza nima tega namena; da pa zahodne sile nimajo več zakonitega vzroka, da bi še dalje ostale v mestu. Pripomnil je, da je Sovjetska zveza morala izvesti zaporo zaradi ustanovitve posebne nemške zahodne vlade ter zaradi uvedbe zahodne marke na zavznih področjih Berlina.

Stalin je predlagal, da bi hkratu odpravili zaporo in vzeli iz prometa zahodni denar.

Zaradi teh izjav so zastopniki zahodnih velesil sodili, da bo berlinska kriza skoraj rešena, posebnost — ker Stalin ni vztrajal pri vprašanju o vladi zahodne Nemčije.

Molotovi nemogoči predlogi

Na sestankih dne 6., 9., 12. in 16. avgusta z Molotovom so upanje zahodnih velesil počasi splahnela. Z Molotovom bi morali doseči podroben sporazum, niso pa prišli do nikakega zaključka. Molotov je stalno zavzemal povsem nasprotno stališče kakor zahodne velesile ter prihajal vedno z novimi predlogi.

Dne 12. avgusta je nepričakovano predlagal, naj bi vojaški guvernerji odpravili vse prometne omejitve in uvedli sovjetsko marko v Berlinu. Zahodne velesile so bile pripravljene ta predlog sprejeti pod pogojem, da bo denarni promet pod štiristranskim nadzorstvom, čemur se je pa Molotov uprl.

Novi načrti

Na drugem sestanku s Stalinom, 23. avgusta, je sovjetski zunanji minister Molotov predložil nov načrt za rešitev berlinskega vprašanja. Hkratu so tudi zahodne velesile predlagale novo rešitev. Oba predloga sta si bila v bistvu precej sorodna. Na sestanku so zato sklenili, da bodo o tem podrobno razpravljali z Molotovom.

Glede štiristranskega nadzorstva nad sovjetsko valuto v Berlinu so sovjetski zastopniki le uvideli, da denarno nadzorstvo za Berlin lahko izvajajo štirje zavezniški poveljniki.

Stalin in zahodna Nemčija

Stalin se je zelo zanimal za londonske sklepe glede ustanovitve zahodno-nemške vlade. Želel je tudi, da bi v izjavo o moskovskih razgovorih vključili naslednje besede: »Pri razgovorih v Moskvi so preučili tudi vprašanje londonskih sklepov glede zahodno-nemške vlade. Razgovori so potekali v ozračju vzajemnega razumevanja«.

Ameriški poslanik je ob tej priliki dejal Stalinu, da zahodne velesile ne nasprotujejo preučevanju tega vprašanja v bodočnosti. Niso pa zdaj pripravljene odložiti izvedbe londonskih sklepov kot pogoj za nadaljevanje razgovorov v Moskvi.

Poslanik je dobil navodila, da vztraja pri treh temeljnih točkah: enake pravice v Berlinu, odprava zapore ter nadzorstvo štirih velesil nad sovjetsko valuto v Berlinu.

Sestanek za sestankom

27. avgusta so imeli zastopniki zahodnih velesil nov sestanek z Molotovim in Višinskim v Kremlju. Na tem sestanku so skušali sestaviti uradno objavo o sporazumu ter navodila štirim vojaškim guvernerjem v Berlinu.

Do uradne objave sploh ni prišlo, ker je skušal Molotov vključiti vanjo nekatere člene, ki bi vezali zahodne velesile glede londonskih sklepov o zahodni Nemčiji. Sovjetski zastopniki so bili na tem sestanku manj spravljivi kot na prejšnjem sestanku.

Ker se je tiste dni položaj v Berlinu znatno poslabšal, so zastopniki zahodnih držav zahtevali, naj bi ohranili v Berlinu mir, vsaj dokler bodo trajali razgovori med vojaškimi guvernerji.

Molotov ni hotel sprejeti nobene druge točke razen tistih, ki jih je sam predlagal.

Navodila vojaškim guvernerjem

V Berlinu so nato sestavili sporazumno s Stalinom navodila vojaškim guvernerjem. Odložili so nadaljnja pogajanja, dokler ne bi prišlo med štirimi vojaškimi poveljniki do sporazuma in do praktične rešitve berlinskega vprašanja.

Guvernerji naj bi se sporazumeli v odpravi vseh prometnih omejitev med Berlinom in ostalimi področji Nemčije, o odpravi zahodne nemške marke v Berlinu in o ustanovitvi posebne četverne finančne komisije, ki bi nadzorovala praktično izvajanje sporazuma.

Bela knjiga poudarja, da je bila to edina pot, ki bi lahko pripeljala do rešitve berlinskega vprašanja, če so Sovjeti res imeli namen ta spor poravnati.

31. avgusta so se sestali štirje vojaški poveljniki v Berlinu in so razpravljali ves teden.

Sovjeti ne drže besede

Takoj na prvi seji je bilo razvidno, da se maršal Sokolovski ne misli držati sporazuma sprejete v Moskvi. Še med sestanki je skušal pomnožiti prometne omejitve ter izločiti morebitno štiristransko nadzorstvo nad sovjetsko marko v Berlinu.

Tudi pri trgovinskih sporazumih med Berlinom in zahodnimi področji Nemčije ter drugimi si je hotel Sokolovski pridržati izključno nadzorstvo.

Vedenje maršala Sokolovskega je bilo torej povsem nasprotno Stalinovim izjavam v Moskvi. Teden dni trajajoči razgovori v Berlinu so se izkazali za prazne. Vojaškim guvernerjem se ni posrečilo sestaviti niti skupnega poročila. Sokolovski je izjavil, da sploh nima kaj poročati.

14. septembra so vlade zahodnih velesil sporočile Stalinu in Molotovu, da niso niti v Moskvi niti v Berlinu nikdar govorili o novih prometnih omejitvah v letalskem prometu.

18. septembra je sovjetska vlada odgovorila na spomenico zahodnih velesil, v kateri pravi, da se zahodne države niso držale navodil Maršala Sokolovskega pa se je po sovjetski sodbi strogo držal navodil Moskve, čeprav ni hotel podpisati niti skupnega poročila o pogajanjih.

22. septembra so zahodne velesile z novo noto sovjetski vladi izjavile, da ne bodo trpele nikake omejitve letalskega prometa. Ponovno so zahtevale odpravo prometne zapore nad Berlinom, kot pogoj za nadaljevanje pogajanj.

Moskovska vlada je odgovorila, naj se zahodne sile drže moskovskega sporazuma, po katerem Sovjeti ne morejo dovoliti, da bi po njihovem ozemlju šel nezadovoljavajoči letalski promet.

Vse to je pripeljalo zahodne države do sklepa, da so berlinsko vprašanje predložile Varnostnemu svetu Združenih narodov.

Bevin obtožuje

Izvajanja angleškega zunanjega ministra predstavljajo sklep, ki ga vsak trezen človek lahko dobi iz suhoparnih ugotovitev »Bele knjige«.

Bevin je najprej poudaril, da so na Zahodu prepričani, da smo varnost in medsebojno zaupanje lahko pripeljeta do razorožitve, katero je dan poprej hinavsko predlagal sovjetski zastopnik Višinski.

Če Sovjeti zdaj prihajajo s predlogi glede razorožitve in zahtevajo, naj zahodne države svoje že itak preskromne, nezadostne vojaške sile skrijejo za celo tretjino, potem je prav, da vprašamo, zakaj ima pa Sovjetska zveza danes pod orožjem tri do štiri milijone mož.

Prvi cilji sovjetske »razorožitve«

Mi naj torej s takšno razorožitvijo tvegamo svojo varnost na ljubo državi, ki noče svetu povedati svojih pravih namenov. Sovjetski predlog ima samo en cilj: razorožiti ostali svet, medtem ko bi Sovjetska zveza svojo vojaško moč držala v tajnosti.

Nato je Bevin dejal: »Vsa dejanja Sovjetske zveze nasprotujejo sovjetskimi izjavam.

Kaj naj rečemo o živčni vojni, ki so jo začeli Sovjeti? Ta vojna divja proti nam, o čemer nam priča delo Kominforma in drugih komunističnih organizacij. Prepričajte nas o svoji dobri volji, toda ne z besedami, marveč dejanji«.

Sovjetski pajek na delu

»Marksistično-leninistični nauk trdi, da trajen sporazum z komunističnimi državami ni mogoč. Dalje uči, da je vse to, kar dela sovjetska vlada, le gola taktika«.

»Kot socialist — je nadaljeval Bevin — poznam Lenina. Vem, da je dejal, da morajo na koncu zmagati ali tako imenovane imperialistične države ali komunizem, a prej bo prišlo do strahovitih spopadov med Sovjetsko zvezo in tako imenovanimi buržujskimi državami«.

»Vemo, da hoče sovjetski pajek vklemiti v svoje mreže Grčijo. Ni Evropa organizirala hladne vojne. Nasprotno, mi evropejci smo žrtve hladne vojne, ki jo je organizirala proti nam vsem brez razlike Moskva«.

Kdo pripravlja napad?

»Kar se tiče strahu Sovjetov, da bi bili napadeni na sovjetskem ozemlju, so lahko popolnoma mirni. Ne bomo jih mi napadli. Nasprotno pa so Sovjeti uporabili ozemlja drugih držav za pravopadne napade proti nam. Polozaj je zato zelo težak ter moramo poskrbeti za svojo obrambo«.

»Gre za star trik, ki ga nešteto tokrat srečamo v zgodovini. Oni namreč, ki druge obtožujejo, skušajo zaviti v tenčico tisto, kar sami kujejo. Če nas bodo morda zadel neizrekljive grozote atomske vojne, bo svet lahko rekel le eno namreč, da je Sovjetska zveza — ki je odklonila sodelovanje pri nadzorstvu nad atomsko silo in nad njenim razvojem v blagor človeštva — odgovorna za strašno atomsko vojno, ki bi lahko pomenila uničenje človeštva«.

Krivda in odgovornost Sovjetske zveze za sedanje in bodoče gorje na svetu pač ni bila še nikdar tako jasno in nedvomno pribita.

Britanski parlament

Znani Londonski novinar piše v članku o delu britanskega parlamenta na poletnem zasedanju med drugim: »Kratko poletno zasedanje parlamenta je končano in obe zbornici sta preložili svoje seje na sredo oktobra.

Sedanje zasedanje bo uradno končalo 25. t. m. in zasedanje 1948 — 1949 se bo pričelo naslednjega dne. Medtem bodo pripravili zakonodajni program, ki bo verjetno obsegal tudi zakonski načrt za podpravljanje industrije železa in jekla. Vlada do zdaj o tem načrtu še ni podala izjave. Trenutno pišejo o tem le še nasprotniki, kritiki in dvomljivci, kot je to tudi v skladu s britanskim političnim običajem. Vlada je izrazila namen podpravi to industrijo in bo podala svoje razloge, ko bo zakon predložen zbornici in bo odgovorni minister imel svoj govor. Tako je debata za ali proti podpravljanju industrije železa in jekla za zdaj še enostranska. Ko bo končno vlada obzorožila svoje stališče, bo imela to prednost, da bo poznala večji del ugovorov in bo lahko pripravila protirazloge.

Če bo zakonski načrt predložen v prihodnjem zasedanju, kar je verjetno, bo mogoče ta načrt najvažnejši predmet, s katerim se bo parlament bavil v tem zasedanju. Kampanja reform, ki jo vodi sedanja vlada, se je mogoče nekoliko spremenila zaradi okoliščin in potreb časa, a je še vedno krepka. Nadaljnji dokaz bo podan v govoru krone v sredi oktobra.

==

Nemir za železnim zastorom

Čiščenja, odpadki, nered, obsodbe — vse to so jasni dokazi za nemir, ki je zadnje mesece zajel podložniške države onstran železnega zastoja. Vsa prizadevanja komunističnih oblastnikov, da bi obdržali na vajah vsaj svoje partije, ne zaležejo dosti. Vedno hujši pritisk, ki ga skušajo izvajati na svoje podložnike, je znamenje vedno hujšega odpora in hkratu vedno večjih težav v domači politiki teh držav.

Najbolj značilni primeri tega nemira in nezadovoljstva na oni strani so zadnje čase naslednji:

Čistke na Poljskem

Od 18. do 22. septembra je bil v Varšavi kongres poljske socialistične stranke. Kongres bi bil moral skleniti, da se socialistična stranka združi s komunistično partijo. Tem načrtom je nasprotovala sredinska skupina, ki ima v stranki večino. V sporu, ki je zaradi tega izbruhnil na kongresu stranke, so voditelji sredine prisilili, da so odstopili ter pustili vodstvo v rokah komunistične pete kolone.

S tem je bila poljska socialistična stranka »očiščena« vseh tistih, ki so med vojno podpirali vladu v Londonu ter sodelovali pri slovitih vstajih v Varšavi; skratka, poslednjih domoljubov, ki so nasprotovali popolni boljševizaciji poljskega življenja ter končni podreditvi poljske politike Sovjetom ter njihovim ciljem.

Med ostavljenimi socialističnimi prvaki so: predsednik poljske socialistične stranke in podpredsednik poslanske zbornice Stanislaw

POLITIČNI OBZORNIK

Mednarodna kmetijska zveza na delu

V Washingtonu se je sestalo vodstvo mednarodne kmetijske zveze, h kateri so pristopili predstavniki kmetijskih strank iz vzhodne Evrope, ki živijo zdaj v Združenih državah. Sestanku je predsedoval bivši poljski ministrski predsednik Stanislaw Mikolajčik. Ta je v začetnem govoru slavil spomin voditelja bolgarske opozicije Nikolaja Petkova, katerega je bolgarski komunistični režim pred letom umoril.

Mikolajčik je v svojem govoru med drugim dejal: »Mi vemo le za nekatere imena tisočev in tisočev, ki jih je komunistična pravica v državah onstran železnega zastoja umorila. Ne smemo pa pozabiti, da živi v komunističnem suženstvu več kot sto milijonov ljudi«.

Ob zaključku sestanka je Mikolajčik sporočil, da bodo tudi zastopniki češke kmetijske stranke vstopili v mednarodno kmetijsko zvezo.

Na tiskovni konferenci, po sestanku, je glavni tajnik bolgarske narodne kmetijske zveze dr. Dimitrov izjavil, da je Nikolaj Petkov, umorjeni voditelj demokratske opozicije v bolgarskem sobranju, simbol tisočev ljudi, katerim ni v komunističnih režimih odvzeli svobode. Dimitrov je dejal, da bo duh bolgarskih

kmetov, kot duh njihovega voditelja Petkova, živel dalje. »Demokracije ni mogoče ograditi z železnim zaveso — je vzklilnik Dimitrov — demokracija bo živela naprej!«

Tako Mikolajčik kot Dimitrov bosta koncem tedna odpotovala v Pariz, kjer bosta predložila Združenim narodom spomenico, ki obsoja mednarodno komunistično zarotniško delovanje.

Truman in Dewey se strinjata

Tako predsednik Truman kot guverner Thomas E. Dewey, tekmece pri predsedniških volitvah Združenih držav, sta izrazila svoje polno odobranje za delo predstavnikov zahodnih sil, ki so sklenili predložiti berlinsko vprašanje Varnostnemu svetu. Tajnik predsednikovega tiskovnega urada je izjavil novinarjem, da se je Marshall o tozadavni odločitvi posvetoval s predsednikom in da sta Truman ter Marshall od 17. septembra, ko se je predsednik podal na svoje volivno potovanje, stalno v stiku.

Dewey je v San Franciscu podal izjavo, v kateri poziva ameriški narod in vse druge, ki zasledujejo iste smotre, da naj se »vsi združijo v podporanju onih, ki delajo in govorijo za nas in stvar miru v Parizu«. Dewey je v stalnem stiku z Jehnom Foster-

Szwalbe, minister za delo Rusinek, bivši ministrski predsednik Osubka-Moravski, član izvršnega odbora stranke Piatowski in dvanajst drugih vidnejših osebnosti, ki so nasprotovale sedanjemu uradni poljski politiki.

Poudariti je treba, da so omenjeni politiki prva leta po vojni sami pomagali upoštevati sedanji režim. Če so se zdaj obrnili proti njemu, to dokazuje, kako splošen in globok mora biti poljski odpor proti komunizmu in Sovjetom.

Nered v Titovi Jugoslaviji

Titov tisk je te dni prvič poročal, da so oborožene tolpe z albanskega ozemlja vdrele čez jugoslovansko mejo. Nedavno »večno prijateljstvo in bratstvo« začenja torej dobivati čuden izraz. Za vsem stoji seveda veliki pokrovitelj iz Moskve, ki je te dni obljubil Albaniji vsogospodarsko pomoč, in to še ceneje, kakor pa jo je poprej dobivala od Tita.

Po drugi strani se mora Tito boriti z vedno večjimi težavami in neredom v gospodarstvu.

Tem težavam je dal izraza minister za težko industrijo Franc Leskovšek, ki je pretekli teden govoril na sestanku industrijskih ravnateljev in tehnikov v Beogradu. V govoru je ostro prijel vse tiste tovarne in obrate, ki niso izpolnile »plana« ter zagrozil s kaznijo vsem voditeljem, ki ne kažejo nobene smisla za naloge, ki so jim dane.

Vlada, je dejal Leskovšek, se zaveda težav, s katerimi se mora boriti industrija. Zahodne države Titu ne dajejo surovin. Močno pa je jugoslovanskemu gospodarstvu ter industrializaciji škodila tudi gonja vzhodnih »ljudskih demokracij«.

Poleg tega so še vedno na vodilnih mestih v jugoslovanski industriji ljudje, ki se sploh ne menijo za vladna navodila glede izvajanja petletke. Tako je ravnatelj velike strojne tovarne »Partizan« v svojem podjetju uvedel diktatorski režim in ustvaril tako zmešnjavo, da bo zaradi tega moral odgovarjati pred ljudskim sodiščem.

Leskovšek je napovedal celo vrsto ostrih ukrepov, s katerimi bo vlada brezobzirno odpravila sedanjo zmedo in nevarni nered v industriji in gospodarstvu.

Ce ga bo mogla...

Rovarjenje v Albaniji

Kakor poskušajo Albanci rovariti v Jugoslaviji, tako

Evropski obnovitveni načrt je v dejstvu šele nekaj mesecev in vendar že poročajo iz številnih evropskih držav o prvih ugodnih učinkih na gospodarsko dejavnost in življenjsko raven.

V tej zvezi moramo omeniti predvsem izjave, ki jih je podal ravnatelj mednarodnega denarnega sklada g. Camille Gutt.

Njegovo poročilo pravi v uvodu, da je mogoče ugotoviti kakšen ugoden vpliv je imel Evropski obnovitveni načrt na krizo evropskih dolarskih plačil. Evropsko gospodarstvo ni moglo zbrati potrebnih trdnih valut za plačevanje svojih dolarskih dolgov, dokler niso prišla nakazila iz Evropskega obnovitvenega načrta.

Poročilo nato poudarja, da je v evropskem gospodarstvu zavel nov duh. V Evropi je mogoče ugotoviti znaten porast proizvodnje in to je izredno vplivalo že tudi na višino novih investicij v evropski industriji. Roko v roki z dvigom proizvodnje in novih investicij gre tudi dvig življenjske ravni evropskega prebivalstva. V vseh državah, članicah Evropskega obnovitvenega načrta je niogel g. Camille Gutt ugotoviti živahno gospodarsko delovanje in ceni, da evropske države danes investirajo v nove industrije približno dvakrat večji odstotek svojega narodnega dohodka kot so ga pred vojno. Vsakdo si potem lahko predstavlja, koliko

jim skušajo Titovci to vračati v Albaniji. Eni in drugi seveda trdijo, da to dela »ljudstvo, ki ne mara terorističnega režima« itd.

Titovi listi zadnje čase poročajo, da se po Albaniji širi močno opozicijsko gibanje proti Enverju Hodži. Po gozdovih je polno oboroženih skupin, ki so se že večkrat spopadle z vojsko in policijo. Število dezerterjev iz albanske vojske je vedno večje. Zlasti beže častniki, četudi imajo vladni organi nalog, vsakega dezerterja ali upornika na mestu ustreliti.

V albanski komunistični partiji so začeli z obsežnim čiščenjem. Iz nje so izključili — ter, kakor vse kaže, tudi ustrelili — bivšega voditelja albanskega komunizma Bairana.

Glasilu črnogorske Ljudske fronte »Pobeda« imenuje sedanje albanske oblasti »vladne izdajalce s kriminalnimi cilji...«

Gospodarstvo Prvi uspehi obnovitvenega načrta

novih možnosti proizvodnje s tem nastaja za evropsko proizvodnjo in kako ugodne posledice bo to imelo na evropsko plačilno bilanco. G. Camille Gutt pa poudarja, da je glavni evropski gospodarski problem še vedno odvisnost od ameriških uvozov in priporoča še nadaljnje napore v smeri povečanja evropskega izvoza. Evropa mora povečati tudi svoja prekomorska tržišča, da bo tako dobila zadostno število trdnih valut za plačevanja neobhodnih uvozov iz Združenih držav, Kanade in držav latinske Amerike, uvozov, ki jih ne more kriti nikjer drugod v svetu.

O zvišanju življenjske ravni v Evropi pravi g. Camille Gutt, da je napredek od lanskega leta znaten, posebno viden pa je, če ga primerjamo z onim takoj po vojni.

Kako je bilo vse to mogoče? Ta nov polet evropskega gospodarstva bi ne bil možen brez Evropskega obnovitvenega načrta, tako pravi g. Paul Hoffman, načelnik posebnega oddelka v ameriški vladi za gospodarsko sodelovanje (ECA).

»Če bi evropske države ne imele upanja, da jim bo Evropski obnovitveni načrt pomagal spet gospodarsko na noge, bi utegnili biti politični razvoj v Italiji in Franciji docela drugačen. V takem primeru bi utegnili komunisti doseči pomembne uspehe in vsa zahodna Evropa bi bila s tem ogrožena. Danes pa jasno vidimo, da so si zahodnoevropske države opomogle, da jih preveča nov pogum in da hočejo ostati za vsako ceno svobodne. Samo dejstvo, da Evropski obnovitveni načrt obstoja, je odvrnilo komunistično nevarnost v zahodni Evropi.«

G. Hoffman je jasno povedal, kar vsi čutimo. Zdrav gospodarski red, gospodarski procvet, je mogoče le tedaj, če se lahko zanesemo na to, da ne bo prišlo do zmešnjav, prevratov, skratka, če čutimo neko stalnost v političnem in gospodarskem oziru. Proizvajalci, t. j. obrtniki, industrijalci, kmetje itd. so pripravljeni trdo delati in širiti svoje obrate, ako čutijo, da njihov trud ne bo zaman in da bodo prejeli za svoje delo primerno plačilo, oz. dobiček. Enako je tudi z drugimi elementi gospodarskega življenja. Popravljen Evropejec, enako kot popravljen Američan je pripravljen prispevati k gospodarskemu razvoju svoje domovine z učinkovitim delom in s štednjo le tedaj, če ve, da gospodarstvo

njegove domovine ne bo zabredlo spet v zmešnjave in če ima neko gotovost, da svojega denarja, ki si ga je trdo prislužil, ne bo izgubil v kaki inflaciji in če ve, da ne bo lepega dne nekdo prišel in mu sadove njegovega truda enostavno zaplenil.

Evropa danes ve, da ni več sama. Vsi vemo, da v prihodnjih 4 letih ne bomo prepuščeni sami sebi s svojimi silnimi gospodarskimi vprašanji. In ta zavest daje Evropejcu občutek sigurnosti, ki mu omogoča in mu daje pogum za delo in štednjo.

Nezanesljivost podložniških vojska

Angleški vojaški strokovnjaki, so prišli do zaključka, da Sovjetska zveza v primeru nove vojne ne more resno računati na kako izdatno pomoč, ki bi ji jo nudile jugoslovanska, albanska, češka in druge »ljudsko-demokratske« armade.

Komunistične vlade v državah za železnim zastorom so si od vsega začetka prizadevale, da bi organizirale vsaka svojo vojsko, ki bi bila naprej povsem vdana in zvesta novemu režimu, po drugi strani pa tako izurjena in oborožena, da bi bila kos vsaki obrambni, pa tudi napadalni sili.

A kakor vse kaže, menijo v Londonu, je po treh letih mrzličnih priprav edino *bolgarska* vojska do neke mere usposobljena za kako napadalno akcijo. Bolgarska armada je namreč ostala med vojno v glavnem nedotaknjena in je torej ni bilo treba prav od začetka na novo organizirati in vaditi. Njena šibka stran je pa v maloštevilnosti, ki je ne more nadomestiti niti sodobno orožje, niti dobra izurjenost.

Titova vojska je od vseh podložniških oboroženih sil zares številna. Jedro njenega moštva ter častniškega in podčastniškega zbora je dokaj izurjeno. Tudi mobilizacija vseh razpoložljivih človeških sil ne bi najbrž delala posebnih preglav.

Toda Titova armada je vajena predvsem gverilskega vojskovanja, ki zahteva posebno taktiko in strategijo. Ni se pa še nobenkrat poskusila v velikih nastopih, kakršni so značilni za sodobno vojskovanje. Pri tem je vse odvisno od popolne in zadostne oborožitve ter od skladnega so-

delovanja vseh vrst orožja in posrednih služb.

Za vodstvo takega vojskovanja je potrebno strokovno usposobljeno in darovito poveljstvo, zakaj v moderni vojski odločujoče stvarne sile, ne pa samo propaganda o slavi in nepremagljivem junaštvu. V drugi svetovni vojni smo videli, kako klavirno so pod udarci pravih, modernih armad podlegale razne take »slavne« vojske na vseh koncih in krajih Evrope.

Titovo vojsko pa slabi še nekaj drugega. To je nagla presnova, ki so jo začeli izvajati po odpočitku sovjetskih strokovnjakov in učiteljev.

Zdaj je že precej jasno, da je eden glavnih vzrokov za spor med Titom in med boljševidi bilo vprašanje, kdo bo imel prvo besedo v jugoslovanski vojski in kdo bo odločal o tem, kje, kdaj in kako bi ob potrebi nastopala.

Sovjeti so zahtevali zase skoraj izključno pravico do odločanja v Titovih oboroženih silah samih. Dalje so hoteli, naj bi novo jugoslovansko armado organizirali tako, da bi bila sposobna nastopati le v zvezi s »sovjetskimi« vojskami, pomešana med njimi in pod sovjetskim vrhovnim poveljstvom; nekako tako, kakor je morala nastopati Mussolinijeva vojska na vzhodni fronti.

To zahtevo je Sovjetom narokoval nezaupanje in dvom v pravo proletarsko in komunistično zanesljivost Titovih vojakov. Najbrž ta dvom ni bil neupravičen, kar bi se pokazalo že pri morebitnem prvem spopadu s kakšno nekomunistično silo.

Sovjeti so dalje skušali vzeti Titovim četam vse moderno orožje ter jih preobraziti v izrazito pehotno vojsko, ki naj bi prevzela zlasti zasedbene naloge v zaledju. Skratka, »slavna« Titova armada naj bi postala le nekakšna sovjetska pomožna vojska...

Ti načrti so Tita in njegove partizanske generale hudo žalili. Po drugi strani pa je Titov cilj bil ta, da bi si ustvaril kar se da sodobno vojaško silo, ki bi bila sposobna tudi sama nastopati in bi bila svojemu številu in svojim nalogam primerno oborožena z letalstvom, oklepniki in drugim najnovejšim orožjem. Kako bo to mogoče zdaj, ko Sovjeti ne dobavljajo Titu niti tiste oborožitve, kakor so jo poprej, je težko reči. Zaradi tega so, kakor vse kaže, Titovi načrti za modernizacijo »federativne ljudske armade«, za zdaj samo na papirju in bodo tudi skoraj gotovo še dolgo ostali tam.

V ostalih podložniških državah je postopna komunistična revolucija postavila na glavo tudi dosedanje organizacije in moč oboroženih sil. Prvi vzrok za to je bilo politično čiščenje med nezanesljivimi častniškimi zbo-

rom. To je zapustilo posebno vidne posledice v češki in v madžarski vojski, o katerih danes lahko trdimo, da vojaško nič ne pomenita. Niti lastna vlada, še manj pa kdo drugi, ne more nanjo resno računati.

Na Madžarskem so komunisti pod geslom, da je treba armado »proletarizirati«, odpustili iz službe nič manj kakor 14.000 častnikov, skoraj ves poprejšnji, strokovno šolani in izurjeni častniški zbor. Kar je oficirjev in podoficirjev ostalo, komaj zadostuje za tisto nezadno in brezposelno armado, ki jo Madžarski dovoljuje mirovna pogodba. Še zdaleč pa ni moči misliti, da bi se dalo madžarsko vojsko v doglednem času kaj povečati in sodobnim nalogam primerno izuriti.

Nezanesljivost češke armade je tolikšna, da so prav zadnje čase morali dodeliti vsakemu češkemu polku po enega višjega sovjetskega častnika, ki edini dejanskih silah samih. Odpusti nezanesljivih častnikov in podčastnikov, ki so se začeli po februar-skem prevratu; dalje številni pobeželi generalov, višjih oficirjev in pilotov so docela spravili na tla češko letalstvo.

To je za podložniške države, pa tudi za Sovjete, hud udarec, zakaj edini Čehi so od vseh držav za železnim zastorom imeli omembe vredno letalstvo, ki je razpolagalo z modernimi stroji, z lastno industrijo, zlasti po zornem vidu, ki se je strokovno izurilo med zadnjo vojno pri angleškem letalstvu. Pri čiščenju so najprej odpustili prav vse tiste letalce, ki so bili kdaj v Angliji. Večina jih je potem pobegnila na Zahod. Zaradi tega angleški vojaški strokovnjaki sodijo, da češkega letalstva, ki bi predstavljalo kako resno vojaško in boljšo silo, sploh več ni.

Poljska vojska šteje danes 150.000 mož in še daleč ni doseгла niti predvojnega mirnodobnega števila. Ta armada je povsem nezanesljiva in ji Sovjeti tudi nič ne zaupajo.

Razpoloženje vsega poljskega prebivalstva proti Sovjetom je namreč tako sovražno, da bi kakršna koli urejena oborožena sila v primeru novega spopada predstavljala silno nevarnost v zaledju rdeče armade.

Spričo vsega tega je jasno, da sedanje stanje in oboroženih silah podložniških držav dela Sovjetom danes več skrbi, kakor pa opravičene upe, da bi si v kaki novi vojni s temi armadami lahko kaj pridlo pomagali.

Begunci, katerih IRO ni sprejela, naj se javijo v Dobrodelni pisarni v Gorici, Riva Piazzetta 18 zaradi nadaljnjega postopanja.

SLOV. ŠOLSKE KNJIGE

5) Slovenska slovnica za srednje šole. Sestavila dr. Anton Kacin in Martin Jevnikar. Natiskana v juniju 1948 na 283 straneh.

Nazadnje je prišla na svetlo še slovnica, ki je bila silno potrebna. Prof. Jevnikar je napisal Uvod, Glasoslovje in Oblikoslovje. »Uvod« je kratek in pregleden, »Glasoslovje« je nekaj podobno »Glasoslovju« je dokaj izčrpno. Ni pa mogoče iti mimo »Oblikoslovja«. Tu se vnovič pojavlja vprašanje naglasa v slovensčini. Raznolika slovenska narečja imajo raznolik naglas. Kateri je pravi oz. katerega mora sprejeti knjižni jezik? V Ljubljani so se slovnikičarji že pred 15 leti zedinili za gorenjsko »dolenskega in se ta poučuje v šolah. Verjetno pa bo čas dal prav Janezu Svetokriškemu. Ta mož je ob koncu 17. stol. postavil pravilo: piši knjižni jezik, v govo-

ru pa upoštevaj narečje. Mučno bo primorskemu ušesu slišati poudarek na končnicah (npr. pola, polé, pólí, poló...). Knjiga sicer dopušča tudi sklanjo s poudarkom na osnovi, a prevelika svoboda v takih pravilih utegne mešati. Učitelj slovensčine bo moral biti tu previden. Tu pa tam se Jevnikar posebej ustavlja ob jezikovnih napakah, ki jih radi delajo primorski Slovenci.

Dr. Kacin je napisal Skladnjo, Stilistiko, o rabi besed in Mero-slovje. »Skladnja« je obširna in izčrpna. Novo je poglavje o besednem redu. To vprašanje pri nas še ni raziskano, zato je moral avtor orati ledino. Posebno tu na Primorskem je besedni red trdoreh za učence, ki so navajeni romanske skladnje. Zato je še posebej odlika te knjige, da se je lotila tega težkega vprašanja. Prekratka je »Stilistika«. Ostali dve poglavji sta z izjemo nekate-

rih malenkosti dobri.

Knjigo, bogato z vajami, je zelo okusno in pregledno natisnila tržaška »La Editoriale Libreria«, medtem ko je prejšnje štiri tiskal Lukežič v Gorici.

6) Latinska vadnica in slovnica, I. del. Trst 1948.

V začetku l. 1948 je izšel ponatis latinske vadnice in slovnice, ki so jo izdali l. 1937 v Ljubljani profesorji Belec, Jere, Omerza in Samsa. Knjiga je bila ponatisnjena, ker je bila nujno potrebna, nove pa v kratkem času ni bilo mogoče sestaviti. Le majhen dodatek na koncu je nov. Oskrbel ga je prof. Oton Muhr.

7) Zgodovina za drugi razred nižjih srednjih šol. Napisal Janez Mahnič. Trst 1947. Str. 113.

Knjiga obsega 31 poglavij iz zgodovine Slovencev od naselitve do konca srednjega veka. V njih je tudi toliko snovi iz obče zgodovine. Sestavljalec je moral izdelati učbenik samostojno, ker so dosedanjí obsegali zgodovino narodov, vključenih v Jugoslavijo. To je pri knjigi tudi čutili. Potrebno bi bilo urediti poglavja načrtneje, četudi je to prav pri srednjem veku težko. Nekatera poglavja bi bilo mogoče razbiti

in se poslužiti dvojnega tiska. Tako bi dijaki že na prvi pogled lahko ločili važno od nevažnega. Knjiga ima eno samo ilustracijo (ustoličenje na Gosposvetskem polju), pa še ta ni najbolj izbrana. Dobra stran knjige so kulturna poglavja, za razumevanje politične zgodovine in sploh srednjega veka zelo potrebna. — Ker učenci nimajo na razpolago nobenega zgodovinskega atlasa, bi ne bilo napačno, ako bi v bodoče sestavljali zgodovinski učbenikov sami dodali najpotrebnejše karte.

8) Zemljepisni atlas za srednje in nižje šole. Trst 1948. Tiskal Geografski institut v Novari (prof. Luigi Visintin).

Slovensko izdajo je oskrbel Jože Velikonja. Atlas obsega 56 zemljevidov k matematični, fizični, politični in gospodarski geografiji in 350 slik v bakrotisku. Knjiga spada med najdragocenejše pridobitve slovenskih šol na STO-ju, kajti vsi nadomestki so bili nezadostni in je pouk zemljepisne zlasti zelo trpel. Podoben atlas smo dobili že med vojno v Ljubljani, a je pošel. Atlas odgovarja sodobnim potrebam zemljepisne-

ga pouka in bo dobro služil tudi zasebnikom, ki se zanimajo za prometno, gospodarsko ali matematično geografijo. Novost te izdaje je tudi v tem, da so začrtane letalske zveze pri prometnogeografski karti zemlje in še pri zemljevidu vsake celine posebej. Pri zemljevidih Evrope so začrtane nove meje, čeprav začasne. Prvič srečamo tudi meje jugoslovanskih republik, ki jih nimajo niti zemljevidi, kar jih je bilo doslej tiskanih v Jugoslaviji. Kot posebno karto vsebuje atlas Svobodno tržaško ozemlje v merilu 1:200.000 in Slovenijo v merilu 1:1.250.000. Med ilustracijami, ki so dobro izbrane in dovolj jasne, je treba posebej omeniti človeške rase. Skratka — atlas se lahko razvesele dijaki, profesorji in zasebniki. Cena je razmeroma zelo nizka (700 lir). — Pamo, da je naklada tako velika, da si ga bodo vsi potrebni lahko nabavili. Doslej je to drugi slovenski šolski atlas in smo zato pobudnikom, založnici in vsem, ki so pri njem sodelovali, prav hvaležni.

Kljub tolikim dobrim lastnostim pa je bilo v atlasu takoj opaziti neko neskladnost in izboru

kart. Po natančnejšem opazovanju je bilo videti, da gre najbrž za tehnično oviro. Fizični in politični karti Afrike sledita karti severovzhodne in vzhodne Afrike, ki sta vzeti po italijanskem atlasu, ni pa kake podrobne karte Združenih držav, ki bi bila zelo potrebna. Seveda bi taka karta v slovenski izdaji zahtevala precej dela, izid knjige bi se za kasni, stroški pa bi verjetno precej narasli. Vendar bodo mnogi prav to pomanjkljivost čutili.

Atlasu kot dodatek, ki ga je treba pa posebej kupiti (130 lir), je izšel Zemljevid Slovenije v merilu 1:600.000. Še mnogo bolj kot atlas, ki bi si ga odrasli utegnili nadomestiti s kakim drugim, smo pogrešali tak zemljevid Slovenije v šolski izdaji kot učni pripomoček za dijake. Predvojni izdaj že zdavnaj ni bilo mogoče več dobiti, povojna (Ivan Verk) pa je v kratkem pošla tudi onstran meje. Pričujoča je boljša, natančnejša in jasnejša od Verbove. Le v nekaterih primerih je bilo opaziti naznačene manj važne kraje, važnejši in večji pa so izpuščeni.

(Nadaljevanje)

IZZA ZAVESE

Zaupni sestanek KP Slovenije

Dne 18. sept. so imeli voditelji slovenske komunistične partije v Trbovljah zaupen sestanek. Navzoči so bili predsednik ljudske republike Slovenije Miha Marinko, Lidija Šentjura, generali Rozman, Dušan Kveder, Maček, Kidrič, potem Leskovšek, Grobusšek, Holi, Hacc in ostali. Na sestanku se je razpravljalo o položaju KP v Sloveniji in o njenem stališču proti taktiki Kominforma, o čistki med obratovalskimi zaupniki, delegati, pravnimi člani sindikalnih organizacij, političnimi eksponenti vseh NOO ter upravnimi in izvršnimi člani državne varnostne politične ustanove VOB.

Nadalje se je pretresalo vprašanje o razkrinkanju saboterjev organizacijskih vrst.

Prepovedale so se vse izjave političnega in socialnega značaja od strani političnih faktorjev brez predhodnega odobrenja ministrstva v Beogradu.

Pri slučajnostih je imela glavno besedo Lidija Šentjura, ki je med ostalim poudarila sledeče:

Mi smo tu in tu ostanemo, mi borci bomo obdržali svoje položaje, četudi tega gotovi ne žele, kajti mi smo gradili in zgradili temelje KP. Mi smo zgradili to stavbo, mi jo bomo tudi čuvali. Če bo vesoljni vihar strašen, mi bomo padli z njo, popustili in prepustili je ne bomo nikomur, ne glede s katere strani prihaja.

Same neprijetnosti

Iz raznih krajev naše pokrajine onstran zaves smo prejeli sledeča zanimiva poročila. Pred nekaj dnevi so Titovi agenti sklicali ljudske sestanke, na katerih so povedali, da bodo odmerjali davke po ugotovitvi, če družina porabi ali ne 12 kubičnih metrov drvi, koliko vina pridelala, koliko sadja, sočivja, čebule, česna, suhega sadja za zimo itd. Za merilo so določili tudi, da mora krasva dati 800 litrov mleka na leto, kokoš pa 80 jajc. Na suho sadje za zimo bodo stavili še poseben davek. Količino vina morajo pridelovalci javiti, ko je še grozdje na trtah. Od pridelanega vina pa bodo odmerili 3 hl za vsake štiri člane družine; to bo prosto carine. Za vse preostalo vino bodo morali lastniki takoj plačati carino, ki znaša morda 20 dinarjev na liter, in ga bodo smeli prodajati po 16 dinarjev (poleg carine). Kar pa bo vina prisilno odvzetega, bodo Titove oblasti plačale le po 7 dinarjev liter. Tudi duhovnike bodo obdavčili, in sicer toliko za vsako mašo.

V Medani v Brdih so imeli v nedeljo popoldne 26. septembra motorno dirko. Da bi privabili več ljudi, so raztrgali po vseh Brdih, da bodo delili bel kruh, vino in mortadelo. Udeležba je bila zaradi te obljube precej lepa, toda presenečenje je prišlo, ko so res začeli deliti vino, bel kruh in mortadelo: vse to so, namreč, prejeli samo tisti, ki so imeli na prsih značko komunistične partije. Ta šola velja še enkrat za tiste, ki nočejo in nočejo razumeti, da kar komunisti obljubijo, obljubijo resno le svojim zvestim strankarjem.

V nekem kraju solkanskega okraja so »tovariši« najavili na sestanku prihod koruze na prosto prodajo. Čez par dni je koruza res prišla, toda le po dva kg. na osebo in le partijcem ter onim, ki imajo živilsko karto.

V solkanskem okraju sedaj pridno razlaščajo posestva vseh italijanskih državljanov, tudi če so slovenske narodnosti. Imena razlaščenih za sedaj ne objavljamo. Komunisti nimajo usmiljenja niti do tistih starih ljudi, ki bi jim še tako majhni poljski dohodki služili za prehrano. Gre tudi za take primere, ko si ti reveži ne morejo drugače pomagati, ker so že stari in bolni. Kamen se te usmili, komunist pa ne! Pa pravijo, da skrbijo za ljudstvo!

Vesti s Tržaškega

Poslopja za slovenske šole v Trstu

Slov. demokratska zveza za STO je vložila 28. avgusta t. l. na generala Gaitherja izčrpan spomenico glede šolskih poslopj za slovenske šole, s posebnim ozirom na srednje šole, in zahtevala, da se poskrbe potrebna poslopja za slovenske šole, ki so danes zmeščene celo po privatnih stanovanjih proti vsem predpisom o higijeni in šolski disciplini.

Dne 24. septembra je Slov. demokratska zveza zopet intervenirala pri ZVU radi slovenskih šol v Via S. Francesco in v Rojanu. Dne 25. septembra je bil izročen ključ šole v ulici S. Francesco in slovenska šola v Rojanu je bila nameščena v obč. šolsko poslopje. Istočasno je SDZ posredovala tudi za otvorenje slovenske ljudske šole pri Sv. Kolombanu (občina Milje) in za rešitev problema šolskih poslopj za slov. šole v Trstu.

Iz tržaške okolice

Dolinčani in Mačkoveci ter prebivalci Boršta in Zabrčca nam sporočajo, da so prejeli z velikim veseljem »Demokracijo« te jo z navdušenjem čitajo. »Pišejo, da so leta in leta pričakovali in si želeli lepe in čiste materine besede«. Po treh letih borbe in trpljenja za »svobodo« slovenskega naroda smo pričakovali vse kaj drugega kot pa hinavščine, laži in obrekovanja komunističnih listov. »Prosim Vas g. urednik, da delate na tem, da postane »Demokracija« čimprej dnevnik.«

Sv. Križ pri Trstu

Tudi mi Križani smo v fašistični dobi nastopali in trdo držali slovenski čut v naši vasi. Tako smo tudi v osvobodilni borbi z narodno zavednostjo nastopali proti sovražnikom. Zato tudi danes čutimo dolžnost do svojega naroda in želimo, da bi napredovali vedno in v istem duhu, kot so ga imeli naši predniki. Propaganda tukajšnjih kominformistov zavaja posebno mladino v popolno nasprotje proti našemu narodu. Očiten komunistični dokaz je že v tem, ker prepovedujejo slovenski časopis. Posebno napadajo »Demokracijo«. Najbolj preprosta zahteva, ki jo morajo odobriti vsi domačini, je toliko demokratične svobode, da se tudi naš list svobodno prodaja, kot je na prodaj »Voce libera« in ostalo časopisje, ki načrtno napada razvoj našega naroda. Obenem naša prošnja tudi našega dobrega prijatelja gostilničarja, da bi poskrbel tudi za kakšno slovensko ploščo v svoji gostilni, ker ni nam ugodno, da v naši slovenski vasi ne slišimo slovenske glasbe.

„Božjepotniki“ iz Doline

Pod tem žaljivim naslovom je stari lagač »Primorski dnevnik« 16. sept. napadel naše romanje na Barbano in našega novega duhovnika. Obrekuje ga, da je poklical policijo za spremstvo in tako vzel čast Dolini. Nazadnje pa kar enostavno grozi: g. župnik, to si bomo zapomnili! Napad na duhovnika in vsako katoliško stvar v komunističnem časopisu ni danes po treh letih prakse nobena novost. Menda so res bele vrane, bolj »rdečkaste«... — tisti duhovniki, ki jih »Primorski dnevnik« še ni opljuval in sramotil. Bolj nenavadno je to, da si drzne kar groziti... to si bomo zapomnili! Kaj si boste zapomnili? Ali zopet pripravljate pot za nov zločin v socrbski jami? Gospodje komunisti, čas groženj in terorizma je za nami! Sedaj si gledamo iz oči v oči. Primorci že dolgo vedo, kdo jemlje ugled njihovega imenu pred vsem svetom.

tom in pred ožjo domovino.

Kdo je n. pr. vzel čast Dolini? Odprimo malo zgodovine! Leta 1943 so »neznanci« ponoči odprli g. župnika Sancina in ga vrgli v jamo. V jeseni l. 1945. je novi župnik g. Zele prejel težko grozljivo pismo, v katerem mu »predstavnik ljudstva« dajejo na izbiro ali da takoj zgine iz Doline ali pa za g. Sancinom v jamo. Letos 24. majnika je zgubil svoje bode po vrsti že tretji duhovnik, g. Anton Smerkolj. Na željo »ljudstva« je šel maševat v socrbsko jamo v zoni B, bil po maši napaden in aretiran. Sedaj je že peti mesec v ječi. — Drugih bratomornih zločinov danes ne navajamo. Kdo tedaj jemlje čast Dolini? Ali so ti duhovniki sami prostovoljno skočili v jamo in ječ, samo zato, da bi svojo faro osramotili?

Radio Trst II

(na valovni dolžini 203,6 metra ali 1474 Kc na sekundo)

Nedelja, 3. 10. 1946: 9.30 Kmetijska ura. — 10.00 Maša »prenos iz cerkve sv. Justa; med mašo pridiga. — 11.45 Nedeljska glasba. — 13.00 Glasba po željah. 16.30 S pesmijo po jugoslovanskih krajih. — 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. — 20.30 Filmski trak. — 20.45 15 minut znanih valčkov. — 21.00 Vesela ura: Trije ženini. — 22.00 Cesar Franck: Sonata za violino in klavir v A-duru.

Ponedeljek, 4. 10.: 12.00 Sodobna Anglija. — 12.10 Operne uverture. — 18.00 Naša povest: Ovčar Marko. — 19.00 Zdravniški vedež: 3. del pregleda kongresa rakoslovcev. — 20.10 Slovenske narodne, poje komorni zbor. — 20.30 Sprehodi po našem podeželju: Julijske Alpe. 21.00 Ponchielli: 1. dejanje »La Gioconda«. — 22.10 Koncert komorne glasbe.

Torek, 5. 10.: 12.00 Novi svet. — 13.00 Češka narodna in lahka glasba. — 18.00 Vaški kvintet. 19.00 Človek in priroda. — 20.30 Moja zemlja. — 20.45 Operne arije. — 21.00 Slušna igra SNO: Molière »Smešne precioze«. — 22.00 Beethoven: 3. simfonija. Sreda, 6. 10.: 12.00 Sodobna Anglija. — 12.10 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov. — 13.00 Glasba po željah. — 18.00 Mašica pripoveduje. — 19.00 Zvezna in njen svet. — 20.30 Z domače knjižne police. — 20.45 Nekaj znanih valčkov. — 21.00 Vzorji mladini: Slovenski izseljenci. — 21.45 Elgar: Koncert za violino in orkester.

Četrtek, 7. 10.: 12.00 Novi svet. — 13.00 Znanje slovenske skladbe. 18.30 Samospevi za glas in klavir. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.30 Dekliški kotiček. — 20.40 Slovenski vokalni kvintet. — 21.00 Radijski oder: Leskovec »Dva bregova«.

Petek, 8. 10.: 12.00 Sodobna Anglija. — 13.00 Glasba po željah. 18.00 Naša povest: Ovčar Marko. — 18.15 Chopinove skladbe. 18.30 Iz slovanskih oper. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. 20.30 Tržaški kulturni razgledi.

Vesti z Goriškega

Slovenske otroke in dijake v slovenske šole

Zvedeli smo, da so nekateri Italijani, (žal je med njimi tudi en duhovnik!) pridno na delu, da strahujejo slovenske starše, katere nagovarjajo, naj ne vpšejo svojih otrok v slovenske šole. Tem šovinistom, ki opravljajo nekulturno delo raznarodovanja, povemo, da bo njihovo početje rodilo le to, da bodo izzvali sovraštvo našega zavednega naroda, ki je na svoj rod in

Če pa bi naš novi duhovnik res poklical policijo za varstvo in red pri množici nad 300 romarjev, bi gotovo prav storil. Saj se je par dni pred romanjem po vasi javno govorilo, kaj bodo nasprotniki naredili za to priliko. Neki znani tovariš je kar jasno in resno povedal: kaj je nam prevrečeno koriero? Kar pa se tiče groženj: »to si bomo zapomnili«, pa naj se »Primorski dnevnik« do bro zaveda, da zakon pred resnimi grožnjami brani vsakega. Nismo v zoni B ali v Titovi svobodi. Rdeči terorizem se pogreza v svoje črne podzemlje. Z njim se bo pogreznil njegov zli duh in prvi pomagač, »Primorski dnevnik«. Dokler se to ne zgodi, bo pa še naprej plačeval stotisoče za svoje obrekovanje, laganje in grožnje.

Gg. komunisti, te stotisoče krasite zvižčno iz slovenskega žepa. Vsi pametni Primorci se že tega zavedajo in vam obračajo svoj stepeni hrbet.

21.00 Mojstri besede. — 21.45 Bruckner: Simfonija v d-molu. Sobota, 9. 10.: 12.00 Ljudje in naravi. — 13.00 Glasbene pravljice. — 18.00 Odlomki iz klavirskih koncertov. — 18.30 Slovenski pevski zbori. — 19.00 Oddaja za najmlajše: Čarobni klobuk. — 20.00 Športna kronika. — 20.10 Pevski koncert Kozem Rožice in Trobec Danice. 20.30 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer: Slovenska zakladnica. — 22.00 Večerni koncert.

Kdo nam pomaga v Ameriki

Slovenski list »Ameriška domovina«, ki izhaja v Clevelandu v Združenih državah, je glasilo vseh res demokratičnih Slovencev v Ameriki. List je jasno, možato in borbeno pisan. Izhaja petkrat na teden, je tedaj po ameriških pojmih dnevnik, ker v soboto je tam že delopust. »Amer. dom.« je z iskrenim veseljem pozdravila našo »Demokracijo« in ji s propagando pridobila lepo vrsto naročnikov. Večkrat objavlja tudi članke in notice po »Demokraciji« ter skuša pri ameriških oblasteh podpreti našo narodno borbo. Tako je v začetku avgusta v par številkah priobčila »spomenico«, ki jo je Slov. dem. zveza za STO naslovila na ameriško in britansko vlado. Spomenico je priobčila v celoti pod zaglavljem: »Ne zapostavljajte Slovencev v Trstu!« in jo pospremila s številnimi pripombami. Med drugim je zapisala:

»Ameriški Slovenci pričakuje, da bodo v spomenici izražene želje in zahteve demokratičnih Slovencev v Trstu naše razumevanje in upoštevanje v uradih Združenih držav.«

»Amer. dom.« je pred kratkim priobčila daljši članek pod naslovom: »Tlak v komunistični državi«. Članek je pisan krepko in jedrnat, zato ga danes na uvodnem mestu v izledku ponatiskujemo.

Naj ob koncu dodamo še zanimivost, da je v zadnjem času stopil v uredništvo »Amer. dom.« dr. Miha Krek, predsednik Narodnega zbora za Slovenijo.

jo v tem, da se učenci in dijaki učijo tudi italijanskega jezika poleg svojega materinega. To dejstvo mora biti ponos naših šol. Starši, ne izpostavljajte se sramoti in storite svojo narodno dolžnost! S tem samo koristite lastnim otrokom, ker jim daste večjo izobrazbo!

Smrt dobre matere

V zadnji številki »Demokracije« smo objavili kratko obvestilo o smrti gospe Terezije Sfiligoj iz Dobrovega v Brdih, ki je po daljšem bolehanju 24. sept. v visoki starosti 83 let mirno v Gospodu zaspala. Pogreb se je vršil ob veliki udeležbi sorodnikov in prijateljev iz vseh Brd, ki so blago pokojnico spoštovali. Številni družini, zlasti sinom dr. Avgustu, Viljemu in ostalim članom tu in onstran meje naše iskreno sožalje.

Romanje na Staro goro

»Dobrodelno društvo« v Gorici priredi v nedeljo 10. oktobra romanje na Staro goro pri Čedadu. Odhod s Travnika po sončni uri ob sedmih zjutraj. Prijave sprejema pisarna »Dobrodelnega društva« do 6. oktobra.

Pozor!

Vsi, ki želite postati redni člani Slovenske demokratske zveze lahko dvignete izkaznico v Gorici na Placuti št. 18. Zglasite se ob delavnikih od 10. ure do polne in od 3. do 5. ure popoldne. Izkaznice stanejo 10 lir, odnosno 60 in 120. Zunanji znak izkaznice je zele, na lipova vejica na belem polju.

Slovenci, Slovenke, ne zamudite lepe prilike, ki se vam nudi, da postanete redni člani Slovenske demokratske zveze, ki se bori za narodne in človečanske pravice Slovencev v Italiji, za kulturni in politični razvoj in za napredek proti nestrpnosti in zatiranju!

Demokratično to ni

Socialistični poslanec Santi, ki je obenem generalni tajnik Splošne ital. delavske zveze (CGLI), je hotel imeti v soboto 25. m. m. na Telovadnem trgu v Gorici javno zborovanje, na katerem bi govoril o sporu v ital. sindikalnem gibanju. Santi je pristal skupine, ki je povezana s komunisti. Goriški antikomunisti so se zbrali na trgu ter žvižgali in vpili, da so zborovanje prepredili. Vemo, da so komunisti in njih prijatelji teroristi, ki ne pustijo nobenemu do besede, če imajo moč, toda demokratično tudi postopanje goriških antikomunistov ni bilo.

Nezgoda razmejivne komisije

Jugoslovanska-italijanska razmejivna komisija, ki bi bila morala do 15. sept. dokončati svoje delo, te svoje naloge še ni dovršila in je zato v zadnjih dneh z veliko vneto potovala vzdolž državne meje in opravljala svoje razmejivne posle. V četrtek 30. sept. jo je pa zadela težka neugoda. Ko sta se avtomobila s članom obhoda delegacij vozila po ovinkih, ki jih dela cesta, ko zapuša Log proti Predilu, je avtomobil, na katerem so sedeli štirje italijanski častniki in en jugoslovanski, iz dozdaj neznanih vzrokov zavozil s strme ceste in zdrknil po skarpji kakih 20 metrov nizdol. Vsi potniki so bili več ali manj težko ranjeni. Prvo pomoč je nudila ponesrečencem jugoslovanska delegacija, ki se je vozila v drugem avtu. Potem so italijanske častnike prepeljali preko Gorice v vojaško bolnico v Vidmu.

Števerjan

Pred goriškim okrajnim sodiščem se je v sredo 29. m. m. vršila razprava proti Francu Cigliču iz Števerjana, ki je 20. septembra žugal z nožem domačinu g. Korenu in ga hotel zabosti. Dobil je sedem mesecev zapora in 16 tisoč lir globe, pogojno za dobo petih let.

Zopet sončna ura

V nedeljo 3. t. m. ob treh zjutraj bo prenehala sedanja zakonita ura in bo stopila v veljavo zopet sončna ura. Kazalec je treba potisniti za eno uro nazaj.

Vsem pridelovalcem žitar

Deželni statistični gospodarski urad za poljedelstvo v Gorici sporoča vsem obdelovalcem, pridelovalcem žitaric (pšenice, ječmene, rži in turšice) agrarne letine 1947/48, bivajočim v Gorici ter okolici, da javijo letošnji pridelok goriomenjenih žitaric do 31. oktobra 1948. v uradih na Korozi Roosevelt 5.II. nadstropje, da se bo tudi prehranjevalni urad ravnal radi delitve prehranjevalnih nakaznic.

Opozarjamo vas tudi, da postavimo po zapadlem roku prijave uradno, na kar ne bomo več sprejemali nikakih pritožb, ter vas bomo smatrali za zadostne pridelovalce.

Gorica, 24. sept. 1948.

Slovenski otrok - v slovensko šolo!

Zanimivosti

Paroplovna zveza New York-Sredozemlje

Dne 24. m. m. je odplul iz New Yorka prekoatlantski parnik »Excalibur« družbe »American Export Lines«, ki je s tem obnovila 15 dnevno zvezo s pristanišči Sredozemlja, ki je bila zaradi vojne prekinjena leta 1940. Potovanje ladje bo trajalo 45 dni ter bo ladja pristala v Marselju, Genovi, Livornu, Neaplju, Aleksandriji, Jafi, Tel Avivu, Hajfi, Beirutu in Pireju. Prihodnji parnik te družbe odpluje v Sredozemlje 5. oktobra.

Število ameriških industrijskih delavcev

Po zadnjih podatkih statističnega urada za mesec julij je število ameriških delavcev brez poljskih delavcev kljub pomanjkanju nekaterih surovin in sezonskemu pojevanju dela v nekaterih industrijah doseglo skupno 45.059.000 delavcev, to je 400.000 več kot v juliju 1947. Najznatnejše povečanje so zaznamovali v manufakturni industriji in v gradbeni dejavnosti. V teh industrijah je bilo zaposleno v juliju skupno 2.186.000 delavcev, to je 85.000 več kot je bila rekordna številka v oktobru 1947. V industriji blaga, ki ne služi neposredni potrošnji, se je zvišalo število zaposlenih delavcev za 287.000 proti juliju 1947, v industriji za neposredno potrošnjo pa za 100.000 delavcev.

Novi železniški vozniki red

S 3. oktobrom, ko se zopet vzpostavi sončna ura, se bo nekoliko spremenil tudi železniški vozniki red.

Odhod iz Trsta proti:
Benetkam: 4.50, 7.5, 8.13, 14.40, 18.45;
Červinjana-Portogruaro: 9.13, 16.30, 17.40, 20.4;
Gorici in Vidmu: 4.20, 6.25, 7.10, 11.8, 12.15;

Prihod v Trst iz:
Benetk: 10.43, 12.20, 16.20, 19.30, 22, 22.31, 23.25;
Gorice in Vidma: 1, 7.48, 9.20, 11.42, 16.30, 18.47, 20.27, 23.5;
Červinjana-Portogruara: 7.5, 8.2, 14.30;
Ljubljane, Opčin, Nabrežine: 0.32, 5.50, 7.30, 11.30, 16, 19.27, 20.14.

Darovi za Uršičev tisk. sklad

Marinšek Jakob, Rim, preplačilo 545; — Valas Franc, Ruffano, preplačilo 275. — lir.

Za »Slovensko Alojzijevešče«: V spomin na mamo Viljem Sfiligoj 1000. — lir.
Iskrena hvala!

LISTNICA UREDNIŠTVA

Sv. Križ pri Trstu: Vse dopise, ki so nam bili poslani v Gorico, smo objavili. Oglasite se še!
Pozdravljeni.

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici